

Ігнат'єв Олександр Володимирович

бухгалтер

Ihnatiev Oleksandr

Accountant

ORCID: 0000-0002-6188-7085

**ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ПРИ
ЗАСТОСУВАННІ КОМПЛЕКСНОЇ СТАВКИ ТРАНСПОРТНО-
ЕКСПЕДИТОРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ
PROBLEMS OF ACCOUNTING AND TAXATION AT THE
APPLICATION OF THE COMPLEX RATE BY TRANSPORT AND
FORWARDING ENTERPRISES**

Анотація. Попит на транспортно-експедиторські послуги в Україні стрімко росте, а отже з'являється велика кількість нових транспортно-експедиторських підприємств, для ефективного функціонування яких має бути сформована чітка та урегульована податкова законодавча база. Не чітке формулювання законодавчих норм та складний бухгалтерський облік комплексу операцій з транспортно-експедиторського обслуговування призводить до численних судових спорів між підприємствами та фіскальними органами. Незважаючи на значну кількість проведених досліджень, окремі питання обліку та оподаткування транспортно-експедиторських послуг потребують додаткового уточнення та вдосконалення. Тому в даний час актуальним є теоретико-методичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій із удосконалення обліку транспортно-експедиційної діяльності. У статті розглянуто та проаналізовано суть і види договору на надання транспортно-

експедиційних послуг, специфіку їх відображення в бухгалтерському обліку. Досліджено та розкрито законодавчу неврегульованість застосування комплексної ставки як виду ціни в договорі на транспортне експедирування із залученням третіх осіб. Рекомендовано внести зміни до законодавчо-нормативних актів з даного питання з урахуванням існуючої судової практики. Розроблено рекомендації щодо удосконалення бухгалтерського обліку транспортно-експедиційних підприємств та представлено схему бухгалтерських проведення з обліку операцій транспортно-експедиційного підприємства при наданні транспортно-експедиційної послуги за посередницьким договором із застосуванням комплексної ставки як ціни. Обґрунтовано доцільність застосування рекомендацій для поглиблення аналітичної інформації щодо розрахунків за транзитними операціями та витратами експедитора на виконання посередницького договору транспортного експедирування з використанням комплексної ставки. Існуюча система обліку та оподаткування транспортно-експедиційної діяльності вимагає подальших наукових досліджень з позиції зменшення законодавчого навантаження та спрощення бухгалтерського обліку й обліку для цілей оподаткування.

Ключові слова: *облік, оподаткування, транспортно-експедиторська діяльність, експедитор, комплексна ставка.*

Summary. *The demand for transport and forwarding services in Ukraine is growing rapidly, and therefore a large number of new transport and forwarding companies are appearing, for the efficient functioning of which a clear and regulated tax legislative base must be formed. Unclear formulation of legislative norms and complex business accounting of a complex operations of transport and forwarding services leads to numerous legal disputes between enterprises and fiscal authorities. Despite the considerable amount of investigations conducted, certain issues of accounting and taxation of transport*

and forwarding services require additional clarification and improvement. Therefore, theoretical and methodological substantiation and development of practical recommendations for improving the accounting of transport and forwarding activities are currently relevant. The article examines and analyzes the essence and types of the contract for the provision of transport and forwarding services, the specifics of their reflection in business accounting. The legislative irregularity of the application of the complex rate as a type of price in the contract for transport forwarding with the involvement of third parties was investigated and revealed. It is recommended to make changes to the legislative and regulatory acts on this issue, taking into account the existing judicial practice. Recommendations for improving the business accounting of transport and forwarding enterprises have been developed and a scheme of accounting transactions for accounting of operations of a transport and forwarding enterprise when providing a transport and forwarding service under an intermediary contract with the use of a complex rate as a price is presented. The expediency of applying recommendations for deepening analytical information regarding calculations for transit operations and expenses of the freight forwarder for the execution of an intermediary contract of transport forwarding using a complex rate is substantiated. The existing system of accounting and taxation of transport and forwarding activities requires further scientific research from the point of view of reducing the legal burden and simplifying business accounting and accounting for taxation purposes.

Key words: *accounting, taxation, freight forwarding activity, forwarder, complex rate.*

Постановка проблеми. Міжнародна торгівля – це один з ключових напрямів країни на шляху економічного зростання, чималу роль в ній відіграє транспортно-експедиторська діяльність. Попит на транспортно-експедиторські послуги в Україні стрімко росте, а отже з’являється велика

кількість нових транспортно-експедиторських підприємств, для ефективного функціонування яких має бути сформована чітка та урегульована законодавча база, зокрема податкова. Нажаль, саме в контексті податкового законодавства щодо транспортно-експедиторської діяльності все ще виникає багато дискусійних питань.

В умовах сьогодення комерційний успіх будь-якого підприємства залежить від правильно обраної тактики і стратегії ціноутворення. Сучасне податкове та бухгалтерське законодавство не враховує деяких особливостей ціноутворення в договірних відносинах між експедитором та його замовником, як наприклад застосування комплексної ставки. Не чітке формулювання законодавчих норм та складний бухгалтерський облік комплексу операцій з транспортно-експедиторського обслуговування призводить до численних судових спорів між підприємствами та фіскальними органами, що негативно впливає на їх діяльність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження питання бухгалтерського обліку та оподаткування транспортно-експедиційної діяльності було зроблено вітчизняними дослідниками: А. Свіріденко – особливості обліку експедиторських послуг [9]; Ю. Рудяк та О. Пироженко – організацію обліку транспортно-експедиційної діяльності [8]; Л. Солошенко – перевиставлення послуг та особливості обліку податку на додану вартість [10]; О. Артюх та В. Ільющенкова – особливості обліку доходів та витрат транспортно-експедиторських компаній [1]; Ю. Граковський – організацію бухгалтерського та податкового обліку послуг з міжнародних перевезень [2] та багатьма іншими. Однак, незважаючи на значну кількість проведених досліджень, окремі питання обліку та оподаткування транспортно-експедиторських послуг все ще потребують додаткового уточнення та вдосконалення.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає у теоретико-методичному обґрунтуванні та розробці практичних рекомендацій із удосконалення обліку транспортно-експедиційної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до статті 1 Закону України «Про транспортно-експедиторську діяльність» № 1955-IV від 01.07.2004 р. «транспортно-експедиторська послуга – робота, що безпосередньо пов'язана з організацією та забезпеченням перевезень експортного, імпортного, транзитного або іншого вантажу за договором транспортного експедирування» [7].

За договором транспортного експедирування одна сторона (експедитор) зобов'язується за плату і за рахунок другої сторони (клієнта) виконати або організувати виконання визначених договором послуг, пов'язаних з перевезенням вантажу [7]. Виходячи зі змісту, що викладений у договорі транспортного експедирування, такі договори можна поділити на три види:

- **прямий** – транспортно-експедиційне підприємство (далі – ТЕП) надає повний комплекс послуг, пов'язаних з перевезенням самостійно (ст. 929 Цивільного Кодексу України (ЦКУ)) [11];

- **посередницький** – ТЕП організовує надання послуг, пов'язаних із перевезенням, залучаючи інших осіб (ст. 932 ЦКУ) [11]. Даний договір особливий тим, що містить у собі елементи декількох видів договорів: доручення, комісії, підряду, зберігання, перевезення тощо;

- **змішаний** – ТЕП надає частину послуг, пов'язаних з перевезенням вантажу самостійно, а інша частина послуг виконується третіми особами, за якими ТЕП виступає від свого імені, але за рахунок клієнта (договір комісії), або від імені клієнта (договір доручення).

Відображення в бухгалтерському обліку операцій визначення доходів та витрат, а також розрахунків з контрагентами напряму залежить

від виду договору за яким веде діяльність ТЕП. Так, за прямим договором, діємо як і при звичайному договорі надання послуг – вся сума доходів від реалізації транспортно-експедиційних послуг відображається експедитором на субрахунку 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг». Одночасно з визначенням доходу експедитор списує собівартість транспортно-експедиційних послуг кореспонденцією:

Дебет субрахунку 903 «Собівартість реалізованих робіт і послуг»

Кредит рахунку 23 «Виробництво»

Собівартістю реалізації у даному випадку будуть всі витрати експедитора, понесені ним для надання всього комплексу послуг, наприклад: заробітна плата водія та експедитора, нарахований на неї єдиний соціальний внесок, вартість паливо-мастильних матеріалів, амортизація, навантаження-розвантаження вантажу та інші (сюди також увійдуть послуги третіх сторін, якщо ТЕП залучить їх від свого імені та за свій рахунок). Розрахунки з клієнтами будуть відображатися на рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками», а розрахунки з постачальниками – на рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками».

Якщо ж договір посередницький, то до складу доходу увійде тільки винагорода експедитора, яка також відобразатиметься на субрахунку 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг». Одночасно з визначенням доходу експедитор списує собівартість транспортно-експедиційних послуг кореспонденцією:

Дебет) субрахунку 903 «Собівартість реалізованих робіт і послуг»

Кредит рахунку 23 «Виробництво»

Собівартістю реалізації за посередницьким договором будуть витрати з оплати праці менеджерів, що безпосередньо пов'язані з наданням транспортно-експедиційних послуг, нарахування єдиного соціального внеску, суми нарахованої амортизації основних засобів, малоцінних

необоротних матеріальних активів та інші витрати, що безпосередньо пов'язані з наданням транспортно-експедиторських послуг. Що стосується розрахунків, то тут є свої особливості. Згідно Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку (далі – ПСБО) 15 «Дохід» суми надходжень від інших осіб за договором комісії, агентським та іншим аналогічним договором на користь комітента, принципала тощо – не визнаються доходами [4], а згідно ПСБО 16 «Витрати» платежі за договорами комісії, агентськими угодами та іншими аналогічними договорами на користь комітента, принципала тощо – не визнаються витратами [5]. Тому відповідно для ТЕП розрахунки з третіми особами, що залучені для надання транспортно-експедиційних послуг, не є розрахунками з типовими покупцями та постачальниками, а по суті є транзитними і не входять у оплату послуг експедитора. Як правило, для обліку розрахунків експедитора з клієнтом у частині купівлі послуг третіх осіб застосовують субрахунок 377 «Розрахунки з іншими дебіторами», а для розрахунків експедитора з третіми особами, залученими для надання транспортно-експедиційних послуг, використовують субрахунок 685 «Розрахунки з іншими кредиторами». Розрахунки безпосередньо за послуги експедитора відображаються типово через рахунок 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками».

При змішаному типі договорі поєднуються обидві описані бухгалтерські схеми, втім слід бути обачним, адже такий договір серед умов повинен мати виражені норми договорів комісії та доручення, в протилежному випадку, такий договір можна буде визнати прямим.

На сьогодні, часто сторони в договорах транспортного експедирування погоджують комплексну ставку на послуги транспортно-експедиторського обслуговування вантажу. Під комплексною ставкою розуміють увесь комплекс витрат, необхідних для організації перевезення вантажів, а саме, наприклад, для залізничних перевезень: плату за подання

вагонів, плату за користування вагонами за весь період перевезення, контроль за кількістю, прийняття та оформлення вантажу під завантаження та на відправку, вартість запірно-пломбувальних пристроїв, залізничний тариф, додаткові збори і плати, вартість станційних зборів, виготовлення перевізних документів, сертифікату походження, фітосанітарних, карантинних і ветеринарних та інших сертифікатів, свідоцтв, винагорода експедитора, послуги з оформлення митного декларування вантажу, протоколів випробувань, лабораторних досліджень вантажу та інші послуги, вартість яких була включена у комплексну ставку, що погоджена сторонами за умовну одиницю (наприклад, тонну вантажу).

Проаналізувавши складові такої форми розрахунків та спираючись на Узагальнюючу податкову консультацію № 610 від 06.07.2012 р. [6], можна дійти до висновку, що такий договір носить характер звичайного прямого договору транспортного-експедирування або навіть договору перевезення, адже не відображення розміру експедиторської винагороди за послуги транспортного експедирування в договорах і актах може свідчити про те, що такі угоди не відповідають Закону України «Про транспортно-експедиторську діяльність». У зв'язку з цим, може скластися ситуація, коли послуги з міжнародного перевезення, що перевиставляються ТЕП клієнту транзитом за ставкою податку на додану вартість (ПДВ) 0% (абзац «а» підпункту 195.1.3 пункту 195.1 статті 195 Податкового Кодексу України (ПКУ)) [3], потрібно буде виставляти за звичайною ставкою 20%, так як відсутні умови для визнання договору як договору транспортного експедирування.

Дана позиція деяких податкових органів є хибною, така думка також підтверджена судовою практикою. Статтею 9 Закону України «Про транспортно-експедиторську діяльність» [7], встановлені поняття «плата експедитору» та «витрати експедитора» за договором транспортного експедирування, він не забороняє поєднувати ці різновиди плат в загальній

ціні договору та не містить вимоги щодо чіткого розподілу в ціні договору між платою експедитору та його витратами, а натомість вказує, що витрати експедитора визначаються на підставі документів, виданих суб'єктами господарювання, що залучалися до виконання договору транспортного експедирування або органами влади.

Пропонуємо внести зміни у відповідні законодавчо-нормативні документи та оновити узагальнюючу податкову консультацію № 610 від 06.07.2012 р. [6], де чітко встановити можливість застосування комплексної ставки у рамках договору надання транспортно-експедиторських послуг.

Для формування аналітичної інформації щодо розрахунків за транзитними операціями на виконання посередницького договору транспортного експедирування з використанням комплексної ставки пропонуємо експедитору відкрити субрахунок 231 «Витрати на надання транспортно-експедиційних послуг» та 370 «Транзитні послуги до перевиставлення» з аналітичними рахунками у розрізі кожного замовлення, що дасть змогу здійснити достатню деталізацію обліку розрахунку собівартості транспортно-експедиційної послуги та транзитних операцій. Розглянемо схему бухгалтерських проведення за умовним прикладом (табл. 1).

Клієнт-резидент доручає експедитору-резиденту організувати залізничне перевезення 100 тон вантажу «Кукурудза» по території України, включаючи супутні послуги, із залученням третіх осіб, за дорученням та від імені клієнта та перераховує аванс у розмірі 60% на організацію перевезення та супутніх послуг. Комплексна ставка за перевезення 1 тони «Кукурудзи» погоджена сторонами на рівні 1 200,00 грн. у т.ч. ПДВ 200,00 грн. Для виконання замовлення придбано 50 шт. запірно-пломбувальних пристроїв (ЗПП) по 12,00 грн. за 1 шт. у т.ч. ПДВ 2,00 грн. Експедитор поніс наступні витрати: залізничний тариф на

перевезення становить 84 000,00 грн., у т.ч. ПДВ 14 000,00 грн., плата за користування вагонами 9 000,00 грн., у т.ч. ПДВ 1 500,00 грн, на вагони встановлено 16 шт. ЗПП, зарплата менеджера за виконання даного замовлення 3000,00 грн., нарахування єдиного соціально внеску 660,00 грн. Всі податкові накладні зареєстровані в єдиному реєстрі податкових накладних а розрахунки між контрагентами проведено в повному обсязі.

Таблиця 1

Бухгалтерські проведення з обліку операцій ТЕП за посередницьким договором із застосуванням комплексної ставки

№ з/п	Зміст операції	Бухгалтерський облік		Сума, грн.
		Дебет	Кредит	
1	Отримано аванс від клієнта 60% на організацію перевезення та супутніх послуг	311	377	72 000,00
2	Відображено податкове зобов'язання (ПЗ) з ПДВ на суму авансу	643	641	12 000,00
3	Оприбутковано ЗПП від постачальника	201	631	500,00
		644	631	100,00
4	Відображено податковий кредит (ПК) з ПДВ	641	644	100,00
5	Оплачено постачальнику за ЗПП	631	311	600,00
6	Передплачено послуги залізничного перевезення	685	311	84 000,00
7	Відображено ПК з ПДВ	641	644	14 000,00
8	Отримано послуги із залізничного перевезення вантажу	370	685	84 000,00
9	Перераховано аванс за користування вагонами	685	311	9 000,00
10	Відображено ПК з ПДВ	641	644	1 500,00
11	Нарахована плата за користування вагонами	370	685	9 000,00
12	Списано ЗПП, що встановлені на вагони	231	201	160,00
13	Нараховано заробітну плату менеджера за виконання замовлення	231	661	3 000,00
14	Нараховано єдиний соціальний внесок на заробітну плату менеджера	231	651	660,00
15	Підписано акт надання експедиторських послуг:			
	- перевиставлено клієнту вартість перевезення та супутніх витрат (транзитні послуги)	377	370	93 000,00
	- відображено нараховану плату експедитору	361	703	27 000,00
16	Нараховане ПЗ з ПДВ:			
	- на суму перевиставлених послуг (транзитні)	644	643	15 500,00
		643	641	3 500,00
	- на суму плати експедитору	703	643	4 500,00
		643	641	4 500,00
17	Відображена собівартість транспортно-експедиційної послуги	903	231	3 820,00

18	Зараховано на поточний рахунок остаточна оплата від клієнта:			
	- в сумі перевиставлених (транзитних) послуг	311	377	21 000,00
	- в сумі винагороди (плати) експедитору	311	361	27 000,00

Джерело: сформовано автором

Таким чином, використовуючи субрахунок 231 та 370 в аналітичному обліку за кожним замовленням, підприємство має можливість детально відобразити накопичення витрат, пов'язаних з конкретною транспортно-експедиційною послугою та даних за транзитними послугами по ній, а в момент підписання акту надання транспортно-експедиційної послуги, відповідні суми списуються на собівартість транспортно-експедиційної послуги та перевиставляються як транзитні. Таким чином, відбувається розмежування витрат експедитора та плати експедитору в комплексній ставці.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. В умовах сьогодення, одним з ключових завдань підприємства є оптимізація витрат на логістику та перевезення. Все частіше для рішення таких задач підприємства звертаються до ТЕП. Експедитор та клієнт не обмежені у застосуванні комплексної ставки як ціни у договорі надання транспортно-експедиційних послуг, проте у статті доведено законодавчу неврегульованість даного питання з боку податкового законодавства України. Рекомендується внести зміни у відповідні законодавчо-нормативні документи, де чітко окреслити правила застосування такого виду ціни в договорах транспортного експедирування.

З метою вдосконалення бухгалтерського і аналітичного обліку та з урахуванням особливостей діяльності підприємства, що надає транспортно-експедиційні послуги, запропоновано введення субрахунків 231 «Витрати на надання транспортно-експедиційних послуг» та 370 «Транзитні послуги до перевиставлення», що не суперечить діючим нормам ПСБО України, а навпаки вирішує проблему збирання та

деталізації в аналітичному обліку власних витрат і транзитних операцій щодо кожного замовлення на транспортно-експедиційну послугу.

У подальших наукових дослідженнях пропонуємо зосередити увагу на специфіці оподаткування транспортно-експедиційних послуг, здебільшого у частині нарахування ПДВ за посередницькими договорами.

Література

1. Артюх О. В., Ільющенкова В. В. Доходи та витрати транспортно-експедиторських компаній: проблемні аспекти обліку. *Актуальні проблеми розвитку обліку, аналізу, контролю і оподаткування у контексті Європейської інтеграції та сучасних викликів глобалізації: Матеріали ІХ міжнародної науково-практичної конференції* (м. Львів, 14-15 травня 2021 р.). Львів: Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2021. С. 24-27.
2. Граковський Ю. Міжнародні автоперевезення: організація діяльності, бухгалтерський і податковий облік. URL: http://cons.parus.ua/_d.asp?r=06MDNea3ede875bf627e45879c424c5dd4598 (дата звернення: 12.08.2022).
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n4931> (дата звернення: 12.08.2022).
4. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: Наказ Міністерства фінансів України № 290 від 29.11.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99> (дата звернення: 12.08.2022).
5. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказ Міністерства фінансів України № 318 від 31.12.1999 р. URL:

- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00> (дата звернення: 12.08.2022).
6. Про затвердження Узагальнюючої податкової консультації щодо порядку оподаткування податком на додану вартість транспортно-експедиторської діяльності: Наказ ДПС України № 610 від 06.07.2012 р. URL: <http://sfs.gov.ua/zakonodavstvo/podatkovезakonodavstvo/nakazi/61681.html> (дата звернення: 12.08.2022).
 7. Про транспортно-експедиторську діяльність: Закон України № 1955-IV від 01.07.2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1955-15> (дата звернення: 12.08.2022).
 8. Рудяк Ю., Пироженко О. Усе про облік та організацію транспортно-експедиційної діяльності. Х. : Фактор, 2005. 392 с.
 9. Свіріденко А. Надаємо експедиторські послуги: особливості обліку. Податки & Бухоблік. 2016. № 38. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2016/may/issue-38/article-17764.html> (дата звернення: 12.08.2022).
 10. Солошенко Л. Перевиставлення послуг і ПДВ. Податки & Бухоблік. 2020. № 94. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2020/november/issue-94/article-112005.html> (дата звернення: 12.08.2022).
 11. Цивільний кодекс України № 435-IV від 16.01.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 12.08.2022).

References

1. Artiukh O. V., Iliushenkova V. V. Dokhody ta vytraty transportno-ekspedytorskykh kompanii: problemni aspekty obliku [Revenues and costs of freight forwarding companies: problematic aspects of accounting]. Aktualni problemy rozvytku obliku, analizu, kontroliu i opodatkuvannia u

- konteksti Yevropeiskoi intehratsii ta suchasnykh vyklykiv hlobalizatsii: Materialy IKh mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (m. Lviv, 14-15 travnia 2021 r.). Lviv: Vydavnytstvo Lvivskoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu, 2021. P. 24-27 [in Ukrainian].
2. Hrakovskyi Yu. Mizhnarodni avtoperevezennia: orhanizatsiia diialnosti, bukhhaltenskyi i podatkovyi oblik [International road transportation: organization of activities, accounting and tax records]. URL: http://cons.parus.ua/_d.asp?r=06MDNea3ede875bf627e45879c424c5dd4598 [in Ukrainian].
 3. Podatkovyi kodeks Ukrainy № 2755-VI vid 02.12.2010 r. [Tax Code of Ukraine, № 2755-VI, 02.12.2010]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n4931> [in Ukrainian].
 4. Pro zatverdzhennia Natsionalnoho polozhennia (standartu) bukhhaltenskoho obliku 15 «Dokhid»: Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy № 290 vid 29.11.1999 r. [On approval of accounting regulations (standard) 15 «Revenue»: Order of the Ministry of Finance of Ukraine, №. 290, 29.11.1999]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99> [in Ukrainian].
 5. Pro zatverdzhennia Natsionalnoho polozhennia (standartu) bukhhaltenskoho obliku 16 «Vytraty»: Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy № 318 vid 31.12.1999 r. [On approval of accounting regulations (standard) 16 «Costs»: Order of the Ministry of Finance of Ukraine, №. 318, 31.12.1999]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00> [in Ukrainian].
 6. Pro zatverdzhennia Uzahalniuiuchoi podatkovoi konsultatsii shchodo poriadku opodatkuvannia podatkom na dodanu vartist transportno-ekspedytorskoi diialnosti: Nakaz DPS Ukrainy № 610 vid 06.07.2012 r. [On approval of the General tax consultation on the taxation procedure of value added tax of freight forwarding activity: Order of the State Tax

- Service of Ukraine, № 610, 06.07.2012]. URL: <http://sfs.gov.ua/zakonodavstvo/podatkov zakonodavstvo/nakazi/61681.html> [in Ukrainian].
7. Pro transportno-ekspedytorsku diialnist: Zakon Ukrainy № 1955-IV vid 01.07.2004 r. [About freight forwarding activity: Law of Ukraine, № 1955-IV, 01.07.2004]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1955-15> [in Ukrainian].
 8. Rudiak Yu., Pyrozhenko O. Use pro oblik ta orhanizatsiiu transporno-ekspedytsiinoi diialnosti [All about accounting and organization of freight forwarding activity]. Kh. : Faktor, 2005. 392 p. [in Ukrainian].
 9. Sviridenko A. Nadaiemo ekspedytorski posluhy: osoblyvosti obliku [We provide forwarding services: accounting features]. Podatky & Bukhoblik. 2016. № 38. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2016/may/issue-38/article-17764.html> [in Ukrainian].
 10. Soloshenko L. Perevystavlennia posluh i PDV [Reissuance of services and VAT]. Podatky & Bukhoblik. 2020. № 94. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2020/november/issue-94/article-112005.html> [in Ukrainian].
 11. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy № 435-IV vid 16.01.2003 r. [Civil Code of Ukraine, № 435-IV, 16.01.2003]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> [in Ukrainian].